

Laatija: Hengitysliitto

Vastauksen määräpäivä: 30.11.2015

Vapaaehtoistyön koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän raportti VM005:00/2015

Sisältö

Johdanto, Tausta	1
Jakelu.....	1
Aikataulu, Vastuuvalmistelijan yhteystiedot:.....	3
Kommentoi työryhmän esityksiä.....	3

Johdanto, Tausta

Johdanto

Valtiovarainministeriö asetti 9.2 -30.10.2015 työryhmän selvittämään vapaaehtoistyön lainsäädännön kehittämistarpeita ja ohjeistuksen täsmentämistä sekä ministeriöiden koordinoitavastuita vapaaehtoistoimintaa koskevan lainvalmistelun sekä vapaaehtoistoiminnan yleisten edellytysten luomisen osalta. Työryhmän asettaminen perustuu valtioneuvoston demokraatioliittisen selonteon (VNS 3/2014 vp.) linjaukseen siitä, että vapaaehtoistyön lainsäädännön ja ohjeistuksen kehittämistarpeita tulisi selvittää, koska niissä on nähty epäselvyyksiä, jotka haittaavat vapaaehtoistoimintaa. Esimerkiksi kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE on esittänyt, että vapaaehtoistoiminnan edellytyksiä tukevaa lainsäädäntöä ja toimintatapoja tulee edistää mm. reunaehtoja selkeyttämällä ja tulkinnanvaraisia kohtia auki kirjoittamalla.

Tausta

Työryhmän tehtävänä oli selvittää vapaaehtoistyön lainsäädännön kehittämis- ja ohjeistuksen täsmentämistarpeet. Työryhmä selvitti myös ministeriöiden koordinoitavastuita vapaaehtoistoimintaa koskevan lainvalmistelun sekä vapaaehtoistoiminnan yleisten edellytysten luomisen osalta. Työnsä päätteeksi työryhmä antaa raportissaan suosituksensa mahdollisista muutoksista ja jatkovalmistelusta.

Työryhmän puheenjohtajana toimi neuvotteleva virkamies Arja Terho (VM) ja sihteereinä neuvotteleva virkamies Niklas Wilhelmsson (OM) ja tiedottaja Marja-Leena Laakso (VM). Työryhmän jäseninä olivat ylitarkastaja Timo Annala (VM), ylitarkastaja Hannu Tolonen (OKM), neuvotteleva virkamies Lassi Kauttonen (STM), ylitarkastaja Johanna Nyberg (TEM), yksikönpäällikkö Jyrki Nissilä (UM), erityisasiantuntija Riikka Karjalainen (VNK), johtava veroasiantuntija Lauri Savander (Verohallinto), toiminnanjohtaja Anitta Raitanen (Kansalaisareena ry.), toimitusjohtaja Stefan Mutanen (Samfundet Folkhälsan rf.) ja dosentti Henrietta Grönlund (Helsingin yliopisto).

Jakelu

Aalto-yliopisto
Eduskunnan kanslia
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
Elinkeinoelämän valtuuskunta
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
Geologian tutkimuskeskus
Helsingin yliopisto
Ilmatieteen laitos
Itä-Suomen yliopisto
Jyväskylän yliopisto

Lausunto annettu: 28.10.2015

Kilpailu- ja kuluttajavirasto
 Kirkkohallitus
 Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
 Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
 Lapin yliopisto
 Lappeenrannan teknillinen yliopisto
 Lapsiasiavaltuutettu
 Lastensuojelun keskusliitto
 Liikenne- ja viestintäministeriö
 Liikenteen turvallisuusvirasto
 Luonnonvarakeskus
 Maa- ja metsätalousministeriö
 Maanmittauslaitos
 Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry
 Näkövammaisten keskusliitto ry
 Oikeuskanslerinvirasto
 Opetus- ja kulttuuriministeriö
 Opetushallitus
 Oulun yliopisto
 Patentti- ja rekisterihallitus
 Poliisihallitus
 Poliisihallitus
 Puolustusministeriö
 Pääesikunta
 Pääkaupunkiseudun monikulttuurijärjestöjen yhteistyöverkosto
 Moniheli ry)
 Samfundet Folkhälsan i svenska Finland rf
 Seta
 Sisäministeriö
 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
 Sosiaali- ja terveysministeriö
 SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
 Suomen Kuntaliitto ry
 Suomen luonnonsuojeluliitto
 Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi
 Suomen partiolaiset
 Suomen settlementiliitto
 Suomen syöpäyhdistys
 Suomen työväen urheiluliitto TUL ry
 Suomen ympäristökeskus
 Suomen Yrittäjät ry
 Svenska handelshögskolan
 Svenska studiecetrallen
 Säteilyturvakeskus
 Taideyliopisto
 Tampereen teknillinen yliopisto
 Tampereen yliopisto
 Tasa-arvovaltuutettu
 Tasa-arvovaltuutettu
 Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
 Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
 Tietosuojavaltuutetun toimisto
 Tilastokeskus
 Turun yliopisto
 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
 Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausunto annettu: 4.11.2015

 Lausunto annettu: 20.11.2015

 Lausunto annettu: 25.11.2015

 Lausunto annettu: 27.11.2015

 Lausunto annettu: 27.11.2015

 Lausunto annettu: 17.11.2015

Työterveyslaitos
Ulkoasiainministeriö
Ulkopoliittinen instituutti
Vaasan yliopisto
Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio Valo ry
Valtiokonttori
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
Valtioneuvoston kanslia
Valtiovarainministeriö
Verohallinto
Verohallinto
Viestintävirasto
Väestörekisterikeskus
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Ympäristöministeriö
Åbo Akademi

Lausunto annettu: 25.11.2015

Lausunto annettu: 26.11.2015

[Aikataulu, Vastuuvalmistelijan yhteystiedot:](#)

Aikataulu

Työryhmän mietintö on lausunnoilla 14.10.-30.11.2015

Vastuuvalmistelijan yhteystiedot:

Työryhmän puheenjohtaja neuvotteleva virkamies Arja Terho, valtiovarainministeriö, arja.terho@vm.fi, puh. 0295530235

Työryhmän sihteeri neuvotteleva virkamies Niklas Wilhelmsson, oikeusministeriö, niklas.wilhelmsson@om.fi, puh. 02951 50348

[Kommentoi työryhmän esityksiä](#)

Ehdotus 1: Vapaaehtoistyön koordinoinnin vastuuministeriöksi määritellään oikeusministeriö ja valtioneuvoston demokratiaverkosto seuraa ehdotettujen uudistusten etenemistä

Ehdotus 2: Luodaan verkkosivu, jossa vapaaehtoistoimintaa koskevat ohjeet järjestöille ja vapaaehtoisille ovat selkeällä kielellä.

UKK-korttien laatimisessa pitää korttien lukijat osallistaa korttien tekemiseen. Tässä hyvänä kumppanina voivat toimia järjestöt.

Ehdotus 3: Tarkistetaan vero-ohjeiden selkeys vapaaehtoistyön näkökulmasta ja ne linkitetään tulevaan vapaaehtoistyön portaaliin. Selvitetään mahdollisuutta verovapaiden kustannusten korvausten soveltamisalan laajentamiseen sekä matkakustannusten enimmäismäärän riittävyttä.

Ehdotus 4: Selkiytetään ohjeita ja lisätään tiedotusta työttömän oikeudesta tehdä vapaaehtoistyötä menettämättä työttömyysturvaa. Työttömät saavat tehdä vapaaehtoistyötä, mutta asiaan on liittynyt paljon väärinkäsityksiä.

Hengitysliitto pitää ehdotusta 4 erittäin tärkeänä. Liitto kiittää ehdotuksen osuutta vapaaehtoisille suunnattavasta selkeäkielisestä versiosta, jonka avulla läpinäkyvyys toetuu.

Ehdotus 5: Ohjeistus tarvittavista vakuutuksista, vastuista ja tietosuojakysymyksistä kootaan vapaaehtoistoimijoille suunnattuun portaaliin.

Ohjeistus on erittäin tärkeä ja sitä tarvitaan erityisesti silloin, kun kokemustoimija toimii terveydenhuollossa ja pitää kokemusvastaanottoa.

Ehdotus 6: Luodaan yhteinen avustusten hakujärjestelmä vapaaehtoistoimijoille. Avustuksia voisi jatkossa hakea yhdeltä luukulta.

Ehdotus 7: Lupa- ja ilmoitusmenettelyä vapaaehtoistoiminnan tilaisuuksiin kevennetään ja lupahakemukset kootaan yhteen paikkaan. Esimerkiksi hygieniapassin suhteen tarvitaan lisää tiedottamista, sillä vastoin yleistä väärinkäsitystä passia vaaditaan vapaaehtoistoiminnassa vain harvoin.

Ehdotus 8: Rahankeräyslain ja arpajaislain uudistamista selvitetään. Rahankeräyslupien myöntämistä voitaisiin helpottaa ja pienarpajaisten kattoa korottaa.

Yleisesti hyväksytty periaate, jonka mukaan varoja kerätään luvanvaraisesti yleishyödyllisiin tarkoituksiin avoimessa ja läpinäkyvässä viranomaisvalvonnassa on säilytettävä. Yleishyödyllisyyden vaatimus rahankeräyksessä on antanut uskottavuutta koko keräystoimintaan ja vahvistanut yleishyödyllisten järjestöjen toimintaa samansuuntaisesti yleisen mielipiteen sekä verotus- ja muussa lainsäädännössä olevien tällaista yhteiskunnallista toimeliasuutta korostavien tekijöiden kanssa.

Luopuminen lupamenettelystä ja siirtyminen kevyempään ilmoitusmenettelyyn ei ole kannatettavaa. Sosiaali- ja terveysjärjestöille ei ole käytännössä nykyisestä lupamenettelystä aiheutunut sellaista haittaa tai vaivaa, että lupamenettelystä olisi tarpeen välittömästi luopua. On myös vaikea hahmottaa, minkälaista hallinnollista säästöä järjestelystä syntyisi, koska maistraatille joka tapauksessa esitetään rahakeräysilmoituksiin ja -tilityksiin liittyviä ja muita valvonta- ja rekisteritehtäviä. Rahankeräysten järjestämiseen liittyvät viranomaistehtävät eivät nykyiselläänkään vaadi kovin mittavia resursseja, joten niistä tehtävät säästöt eivät ole edes hallinnon keventämistavoitteiden kannalta merkittäviä.

Nykyisen lain antama mahdollisuus jopa viiden vuoden mittaiseen keräyslupaan ja siitä johtuvaan vuosittaiseen raportointiin, antavat keräyksen järjestäjälle mahdollisuuden joustavaan ja suunnitelmalliseen toimintaan.

Viranomaisen käsittelemä, etukäteen arvioitu keräyslupa takaa myös sen, että mahdolliset epäselvyydet ja puutteet keräyksen järjestämisestä voidaan torjua suurimmalta osin etukäteen. Pelkkä ilmoitusmenettely ja jälkikäteen tehty raportointi keräyksen järjestämisestä sekä julkinen rahankeräysrekisteri antavat väärinkäytöksille tilaa ja jättävät selvän turvallisuusaukon.

Itsesääntelyn teho valvontakeinona on hyvin epävarma. Jokaisen rahankeräyksen toimeenpanijan tulisi kuulua riippumattomaan ja suosituksia antavaan toimielimeen, jolla ei kuitenkaan olisi julkisia hallintotehtäviä ja jonka tehtävistä ja organisaatiosta säädettäisiin yleisluonteisesti. Tällaisten toimielinten asema ja merkitys jäävät lakiesityksessä siten epäselviksi.

Hengitysliitto pitää välttämättömänä, että rahankeräyksissä säilytetään yleishyödyllisyyden vaatimus ja varojen keräämistä ja käyttöä valvotaan riittävästi, avoimesti ja muutenkin sillä tavalla, että keräysten luotettavuus ja uskottavuus kestävät.

Ehdotus 9: Aktiivisen kansalaisuuden opettamista ja tietoisuutta yhteiskunnallisen toiminnan monimuotoisuudesta kehitetään osana opetussuunnitelmien uudistamista. Koulujen ja järjestöjen yhteistyötä edistetään ja Opetushallitus suosittelee kouluille hyviä yhteistyökäytäntöjä. Selvitetään, mikä vaikutus IB-tutkintojen pakollisella vapaaehtoistoimintaan osallistumisella on ollut opiskelijoiden myöhemmälle kiinnostukselle vapaaehtoistoimintaa kohtaan.

Yleiset kommentit työryhmän raportista

Hengitysliitto kiittää työryhmää raportista ja sen ehdotuksista, joita se pitää pääosin erittäin tervetulleina. Liitto näkee tärkeänä erityisesti vapaaehtoistyön mahdollisuuksiin ja kokemustoimijoiden toiminnan mahdollistamiseen liittyvät ehdotukset.